

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ

ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ - ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ/ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΣΧΟΛΗ	ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ		
ΤΜΗΜΑ-ΤΟΜΕΑΣ	ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΟ		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	K9-2	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	8 ^ο
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ 2 – ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΕ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Παρουσιάσεις-Διαλέξεις-Σεμινάρια/Φροντιστήριο	3		
Εργαστηριακή άσκηση	1		
Art Based Workshop(s)/Εκπόνηση μελέτης - Συγγραφή εργασίας	1	10	
Πρακτική άσκηση σε σχολεία της εκπαίδευσης	1	15	
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Γενικού Υποβάθρου, Γενικών Γνώσεων, Ειδικού Υποβάθρου, Εμβάθυνση Επιστημονικής Περιοχής, Ειδίκευση γενικών γνώσεων, Ανάπτυξης Δεξιοτήτων, Εκπόνηση πρωτότυπου καλλιτεχνικού έργου Υποχρεωτικό εργαστηριακό μάθημα Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό εργαστηριακό μάθημα Υποχρεωτικό θεωρητικό μάθημα Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό θεωρητικό μάθημα		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Κρίνεται απαραίτητη για την Πρακτική Άσκηση σε σχολεία της εκπαίδευσης , η προϋπάρχουσα γνώση, σε θεωρητικό και εργαστηριακό επίπεδο, του μαθήματος που προηγείται ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ Ι (χειμερινού εξαμήνου).		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	ΕΛΛΗΝΙΚΗ		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	ΟΧΙ		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL) ΨΗΦΙΑΚΗ ΤΑΞΗ (e-class)	https://asktdidaktikitexnis.blogspot.com/		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Εντός του πεδίου της εκπαίδευσης (περιγραφές των προγραμμάτων σπουδών/των ενοτήτων και των μαθημάτων, στα εκπαιδευτικά πρότυπα, στα προσόντα, στους τίτλους σπουδών και στα πρότυπα αξιολόγησης)

(υπογραμμίστε την επιλογή σας)

Η' εξάμηνο (4^ο έτος)

Στόχος του προπτυχιακού μαθήματος είναι να αναπτυχθούν πολυθεματικά τα ζητήματα της διδακτικής των εικαστικών τεχνών, ως ένα εξελισσόμενο επιστημονικό πεδίο. Επεκτείνεται η μελέτη πηγών και σύγχρονων μεθόδων σχεδιασμού και οργάνωσης της διδακτικής πράξης, στην Πρωτοβάθμια & Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (δομή, περιεχόμενο, επιδιώξεις, μαθησιακοί στόχοι, μεθοδολογία-στρατηγικές διδασκαλίας κλπ.).

Στα πλαίσια του μαθήματος έχουν σχεδιαστεί Διαλέξεις, Παρουσιάσεις, Κύκλοι συζητήσεων & Δημιουργικά εργαστήρια όπου επιστήμονες & καλλιτέχνες από διάφορα πεδία παρουσιάζουν ειδικά θέματα και καινοτόμες διδακτικές προτάσεις που συνδέουν διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα, κυρίως του σχολικού προγράμματος, με στόχο την επαφή και ώσμωση των φοιτητών της Α.Σ.Κ.Τ. με την επιστημονική κι εκπαιδευτική κοινότητα.

Παράλληλα, αναπτύσσονται Μικροδιδασκαλίες και λειτουργούν τα «εικονικά εργαστήρια» που προσομοιώνουν το πραγματικό περιβάλλον ενός εικαστικού εργαστηρίου/του εικαστικού μαθήματος, με τη συμβολή εκπαιδευτικών τέχνης από τη σχολική πράξη.

Βασική είναι η λειτουργία των Ομάδων Εποπτείας Πρακτικής Άσκησης, με σταθερό κύκλο συναντήσεων για τους συμμετέχοντες πάνω σε βασικούς άξονες (Προσχολική αγωγή, Δημοτικό Σχολείο, Γυμνάσιο/Λύκειο, Ειδική Αγωγή, Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, Εκπαίδευση στα Σχολεία των Κ.Κ., ΣΔΕ κ.ά.).

Μέσα από τις θεωρητικές προσεγγίσεις, τις εργαστηριακές ασκήσεις και τις πρακτικές εφαρμογές στα πλαίσια του μαθήματος, στόχος είναι:

- α. Να ενισχυθούν πολυεπίπεδα οι φοιτητές και οι φοιτήτριες ώστε να αντιμετωπίσουν δημιουργικά και αναστοχαστικά τη διδασκαλία της τέχνης, ως εικαστικοί εκπαιδευτές, στη γενική και την ειδική αγωγή.
- β. Να υλοποιήσουν επιτυχώς την πρακτική τους άσκηση 16 ωρών σε επιλεγμένα μαθησιακά περιβάλλοντα, από την Πρωτοβάθμια & τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευσης, με εποπτεία, ώστε να αποκτήσουν εμπειρία από διαφορετικές σχολικές ομάδες όπως οι πρόσφυγες και οι μετανάστες (διαπολιτισμική αγωγή), τα ΑμεΑ (ειδική αγωγή), οι εκπαιδευόμενοι/εκπαιδευόμενες στα Καταστήματα Κράτησης κ.ά.

Πιο ειδικά:

A. Οι φοιτητές/φοιτήτριες αποκτούν εξειδικευμένες γνώσεις:

- 1) Διευρύνουν το γνωστικό τους πεδίο με κεντρικό άξονα το σχέδιο ως εργαλείο έκφρασης προσωπικών ιδεών, ανάπτυξης νέων εικαστικών μορφών και βασικό στοιχείο της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης.
- 2) Προσδιορίζουν & προσεγγίζουν εφαρμογές της παιδαγωγικής και διδακτικής πράξης.
- 3) Μελετούν το εκπαιδευτικό πλαίσιο των σχολικών βαθμίδων, γενικής και ειδικής αγωγής, με τις επιμέρους παραμέτρους (αναλυτικά προγράμματα, γνωστικά αντικείμενα, στοχοθεσία, λειτουργοί, διαδικασίες, πρακτικές κλπ.).
- 4) Αξιοποιούν γνώσεις από το πεδίο της Διδακτικής Μεθοδολογίας που συνδέονται με την αρχιτεκτονική της μάθησης, τις μεθόδους και τις τεχνικές της διδασκαλίας ώστε να είναι σε θέση να διαμορφώσουν και να υλοποιήσουν ένα σχέδιο μαθήματος/διδασκαλίας, ένα σχέδιο εργασίας/Project, στο σχολείο, λαμβάνοντας υπόψη τη γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη ατόμων και ομάδων.
- 5) Διερευνούν ένα ζήτημα/πρόβλημα/σενάριο στον τομέα της εφαρμοσμένης παιδαγωγικής, με την οργάνωση σχεδίων, την αναδιατύπωση ιδεών, εννοιών καθώς και προτάσεων για τη διαχείριση/επίλυση της περίπτωσης.
- 6) Αναγνωρίζουν και αξιοποιούν στην πρακτική τους εφαρμογή διαφορετικά υλικά, καλλιτεχνικά και μη.
- 7) Κατασκευάζουν ένα συνοπτικό έργο/εφαρμογή που βασίζεται στην τρέχουσα έρευνα και τις τεχνικές στον τομέα της μελέτης.
- 8) Διερευνούν ένα ζήτημα/πρόβλημα στον τομέα της εικαστικής μελέτης με τη συναρμολόγηση υλικών, την οργάνωση σχεδίων και την αναδιατύπωση ιδεών, εννοιών και τεχνικών.
- 9) Διαθέτουν αντίληψη της εξελικτικής δυναμικής του γνωστικού πεδίου και των τρεχουσών ή/και καινοτόμων εφαρμογών.
- 10) Αξιοποιούν τις συνθήκες για την ανάδειξη της ιδιαίτερης γραφής τους και των στοιχείων της προσωπικής εκφραστικής δυναμικής.
- 11) Αποκτούν ιδιαίτερη γνώση περί της σκοπιμότητας και της ψυχολογίας του παιδικού σχεδίου.

B. Οι φοιτητές/φοιτήτριες αποκτούν ευρεία και ενοποιημένη γνώση:

- 1) Εντοπίζουν, αξιολογούν, ενσωματώνουν και αναφέρουν σωστά πολλές πηγές πληροφοριών σε διαφορετικά μέσα ή διαφορετικές γλώσσες σε έργα, εργασίες ή εφαρμογές.
- 2) Δημιουργούν πληροφορίες μέσω ανεξάρτητης ή συνεργατικής έρευνας και χρησιμοποιούν αυτές τις πληροφορίες κυρίως για το καλλιτεχνικό ευρύτερα πρακτικό έργο ή/και θεωρητική απόδοση.
- 3) Σχεδιάζουν ένα ζήτημα/πρόβλημα στο πεδίο των εικαστικών σπουδών, διερευνούν, αξιολογούν τις ανταγωνιστικές προοπτικές και παρουσιάζουν τις αντιπαραθετικές απόψεις.
- 4) Αναλύουν αντιθετικούς ισχυρισμούς σχετικά με μια ανακάλυψη, επιστημονική συζήτηση ή τεχνική πρακτική και διατυπώνουν τα ηθικά διλήμματα για να προτείνουν μια σαφώς εκφρασμένη συμφιλίωση μέσα από δεοντολογικές αρχές.
- 5) Εντοπίζουν, αξιολογούν, ενσωματώνουν και αναφέρουν σωστά πολλές πηγές πληροφοριών σε διαφορετικά μέσα ή διαφορετικές γλώσσες σε έργα, εργασίες ή εφαρμογές.
- 6) Προσδιορίζουν τις γνωστικές απαιτήσεις του τομέα συνδυάζοντας την πρακτική εφαρμογή της εργαστηριακής άσκησης με τις θεωρητικές κατευθύνσεις.
- 7) Παράγουν δημιουργική, πρακτική εργασία που βασίζεται σε συγκεκριμένες θεωρίες, εργαλεία και μεθόδους συνδυάζοντας διαφορετικούς τομείς των σπουδών τους.
- 8) Αξιολογούν τη θεματική γνώση και την εμπειρία από τη συμμετοχή σε κύκλους συζήτησης, διαλέξεις, σεμινάρια με προσωπικότητες από το καλλιτεχνικό κι ευρύτερα επιστημονικό στερέωμα.

Γ. Οι φοιτητές/φοιτήτριες αποκτούν εφαρμοσμένη και συνεργατική μάθηση:

- 1) Προετοιμάζουν και παρουσιάζουν ένα εικαστικό έργο ή άλλη επίδειξη που συνδέει τις γνώσεις ή τις δεξιότητες που αποκτώνται σε εργασιακές ή ερευνητικές δραστηριότητες σε έναν ή περισσότερους τομείς σπουδών του Τμήματος.
- 2) Αξιοποιούν στη δημιουργική τους εφαρμογή τα δεδομένα από τα πεδία της σύγχρονης έρευνας και της αναζήτησης καθώς και μέσα από την επικοινωνία με άλλα αντικείμενα.
- 3) Διαπραγματεύονται μια στρατηγική για την έρευνα ή τις επιδόσεις της ομάδας, καταγράφουν, εφαρμόζουν τη στρατηγική και επικοινωνούν τα αποτελέσματα.
- 4) Αναστοχάζονται τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει.
- 1) Παρακολουθούν διαλέξεις/διδασκαλίες/σεμινάρια από ειδικούς επιστήμονες του αντικειμένου και του ευρύτερου χώρου των ανθρωπιστικών επιστημών.
- 2) Συμμετέχουν σε στοχευμένα εργαστήρια/εργαστηριακές ασκήσεις/σενάρια από ειδικούς επιστήμονες του αντικειμένου και του ευρύτερου χώρου των ανθρωπιστικών επιστημών.
- 3) Εκπονούν σχέδια εργασίας-project και ασκούνται σε σενάρια εκπαιδευτικής έρευνας αναπτύσσοντας πρωτοβουλία και αυτενέργεια.
- 4) Συμμετέχουν ομαδικά σε παιδαγωγικές δράσεις, εκπαιδευτικού, ευρύτερα πολιτιστικού και κοινωνικού χαρακτήρα, σε εκπαιδευτικούς, κοινωνικούς Φορείς.
- 5) Μελετούν σχολιασμούς για το έργο παιδαγωγών και εικαστικών καλλιτεχνών/δασκάλων, εκτιμούν κριτικές από άτομα και ομάδες.

Δ. Οι φοιτητές/φοιτήτριες αποκτούν γενικές ικανότητες:

- 1) Συνθέτουν γνώσεις και δεξιότητες μέσα από θεματικές ασκήσεις για τα επόμενα στάδια της πορείας τους στον τομέα σπουδών.
- 2) Συνδέουν την έρευνα και τον πειραματισμό σε υλικά και τεχνικές με την πρακτική τους εφαρμογή, στην υλοποίηση.
- 3) Προσθέτουν στοιχεία ενίσχυσης της πρακτικής άσκησης και των τεχνικών τους γνώσεων στα πλαστικά μέσα και στις αρχές σύνθεσης.
- 4) Εξετάζουν την εργασία τους, αυτόνομα ή/και ομαδικά μέσα σε διεθνές και διεπιστημονικό περιβάλλον για την παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών, το σχεδιασμό και τη διαχείριση έργων.
- 5) Συνδέουν την έρευνα και τον πειραματισμό στο πεδίο εφαρμογής, τη διδακτική πράξη μεταξύ παιδαγωγού και παιδαγωγούμενου.
- 6) Προσεγγίζουν το πιθανό μελλοντικό εργασιακό τους περιβάλλον ώστε μέσα από την απόκτηση των απαραίτητων θεωρητικών και πρακτικών γνώσεων, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων, να μπορούν να διαχειριστούν εύελικτα και αποτελεσματικά θέματα που προκύπτουν στο πλαίσιο της διδασκαλίας.
- 7) Λαμβάνουν αποφάσεις, τις αξιολογούν και αναλαμβάνουν την ευθύνη τους στα σύνθετα και εξελισσόμενα επαγγελματικά πλαίσια.
- 8) Μεταφέρουν τις γνώσεις και τις ικανότητες που απέκτησαν και τις εφαρμόζουν με τρόπο που δείχνει επαγγελματισμό και υπευθυνότητα, έτσι ώστε να σχεδιάζουν και να διαχειρίζονται σύνθετες τεχνικές ή επαγγελματικές δράσεις ή εργασίες.
- 9) Εργάζονται με γνώμονα την προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης.

Ε. Οι φοιτητές/φοιτήτριες αποκτούν καθολική και κοινωνική μάθηση:

- 1) Προσεγγίζουν τη σύνδεση της κριτικής σκέψης με τη δημιουργική πράξη, στη λειτουργία τους όχι μόνο στην προσωπική εικαστική έκφραση αλλά και τις κοινωνικές τους προεκτάσεις στη σύγχρονη εποχή.

- 2) Κοινωνούν στην ομάδα το ατομικό εικαστικό τους έργο και θέτουν το προσωπικό όραμα κι εργασία στο σχολιασμό και την κρίση ατόμων και ομάδων.
- 3) Προσδιορίζουν τις συνθήκες καλλιτεχνικής αυτοέκφρασης μέσα από τη σύνδεση της ποικιλίας των εκφραστικών μέσων με τις ικανότητες των ατόμων.
- 4) Αξιοποιούν τις συλλογικές διαδικασίες που οργανώνονται στον τομέα των σπουδών και συνδέουν την ατομική εργαστηριακή δράση με την τρέχουσα καλλιτεχνική πραγματικότητα.
- 5) Συνεργάζονται για την ανάπτυξη και την εφαρμογή μιας προσέγγισης σε ένα καλλιτεχνικό, πολιτιστικό, κοινωνικό ζήτημα, αξιολογούν τα δυνατά σημεία και τις αδυναμίες της διαδικασίας για να περιγράψουν το αποτέλεσμα.
- 6) Συμμετέχουν σε επισκέψεις με σύγχρονα εκθέματα, τα οποία βοηθούν στην αποσαφήνιση της αντιπαράθεσης μεταξύ παρελθόντος και παρόντος και τον επαναπροσδιορισμό της σχέσης αυτής.
- 7) Ανακαλύπτουν την αρμονική συνύπαρξη των εννοιών της Παιδαγωγικής, της Αγωγής της Εκπαίδευσης και με διεθνείς όρους "Education & Culture".
- 8) Ενισχύουν ενεργητικά την εκπαιδευτική τους εμπειρία μέσα από καλλιτεχνικές δράσεις, Art based workshops & Projects, κοινωνικές εκδηλώσεις, συνεργατικού, συμμετοχικού χαρακτήρα, στα πλαίσια της συμπερίληψης
- 9) Επιδεικνύουν κοινωνική, επαγγελματική και ηθική υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου, με σεβασμό στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα.

Ειδικότερα, για την **Πρακτική Άσκηση 16ωρών**, η οποία προγραμματίζεται προσεχτικά και σχεδιάζεται μεθοδικά ώστε να αποκομίσουν οι ασκούμενοι/ασκούμενες τη μέγιστη αναστοχαστική εμπειρία πάνω στην εκπαιδευτική πράξη, στοχεύεται να έχουν κατακτήσει:

- α. Βασικές έννοιες της Διδακτικής της Τέχνης, θεωρίες της μάθησης, σε τυπικά και άτυπα περιβάλλοντα.
- β. Καλή γνώση σχετικά με τα Προγράμματα Σπουδών, τα αναλυτικά προγράμματα, τα γνωστικά αντικείμενα, τους θεματικούς άξονες τους στόχους και τη διδακτική μεθοδολογία, τα εγχειρίδια, τη διαθεματική σύνδεση καθώς και τη λειτουργία όλων των παραμέτρων στην εκπαιδευτική πράξη.
- γ. Τη δυνατότητα να διαμορφώνουν και να υλοποιούν στη πράξη ένα σχέδιο διδασκαλίας για το εικαστικό μάθημα, στις διαφορετικές βαθμίδες της σχολικής εκπαίδευσης, σύμφωνα με τις αρχές και της σύγχρονες επιταγές της Αισθητικής Αγωγής και της Διδακτικής.
- δ. Τη δυναμική να διδάσκουν εικαστικές τέχνες με την εφαρμογή μιας μαθητοκεντρικής παιδαγωγικής, με τις αρχές της δημιουργικότητας, της πρωτοτυπίας και της καινοτομίας, στη βάση και τη φιλοσοφία της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης.
- ε. Καλή γνώση για τη δημιουργική αξιοποίηση των σύγχρονων διδακτικών εργαλείων όπως οι νέες τεχνολογίες για την οργάνωση, την οικοδόμηση και την απόκτηση της γνώσης.
- στ. Τη δεξιότητα να νοιάζονται και να φροντίζουν για τη μαθησιακή πορεία όλων των παιδιών, διαφορετικής ηλικίας, από διαφορετικές κοινωνικές ομάδες, σχεδιάζοντας και λειτουργώντας πάνω στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητές τους, με γνώση, ευθύνη και σεβασμό.
- ζ. Τη δυνατότητα αυτοαξιολόγησης μέσα από τον αναστοχασμό της προσωπικής τους διδακτικής προσπάθειας.
- η. Την κατάλληλη προετοιμασία για την ανάληψη της επαγγελματικής τους ευθύνης ως εν δυνάμει μέλη της κοινότητας της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, ώστε να έχουν ισχυρό λόγο και να παίζουν ενεργό ρόλο.

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ/ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

4^ο έτος	Το μάθημα της ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΙΙ-ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΣΕ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ στοχεύει να ολοκληρώσει την προετοιμασία των φοιτητών/φοιτητριών του Τ.Ε.Τ. της Α.Σ.Κ.Τ., πάνω στην παιδαγωγική διαδικασία και την εκπαιδευτική πράξη. Στην ολοκλήρωση των εργασιών του μαθήματος, στοχεύεται οι φοιτητές/φοιτήτριες να υλοποιήσουν με εποπτεία, πρακτική άσκηση 16ωρών σε μονάδες επιλογής από το Δίκτυο Συνεργαζόμενων Σχολικών Μονάδων, γενικής και ειδικής αγωγής, ως εν δυνάμει εκπαιδευτικοί της εικαστικής αγωγής. Οι βασικοί άξονες στους οποίους αναπτύσσεται το μάθημα Διδακτική της τέχνης ΙΙ – Πρακτική άσκηση σε Σχολεία (θεωρία – εργαστήριο), με επιμέρους υποενότητες, είναι: 1. <u>Σύγχρονες έννοιες στην εκπαίδευση</u>, με υποενότητες: α. Συμπερίληψη - Διαφοροποιημένη διδασκαλία & ενταξιακή εκπαίδευσηβ. Πολυπολιτισμικότητα - Διαπολιτισμικότηταγ. Αντιρατσιστική Εκπαίδευση & κοινωνική ευπάθειαδ. Δημιουργικότητα και Τέχνηε. Το παιδικό σχέδιοστ. Δημιουργικά εκπαιδευτικά σενάρια2. <u>Εικαστικές τέχνες & εκπαίδευση: η σχολική πρακτική</u>, με υποενότητες: α. Μαθησιακές δυσκολίεςβ. Παράλληλη στήριξη - Συνεργατικές πρακτικέςγ. Μετάβαση – Πρώιμη παρέμβαση/Πρόληψηδ. Προσχολική εκπαίδευσηε. Πρωτοβάθμιαστ. Δευτεροβάθμιαζ. Εφηβική συμπεριφορά και ανάπτυξηη. Παιδαγωγικό κλίμα και η έννοια της πειθαρχίας στη σχολική τάξηθ. Εκπαιδευτική έρευνα
Χαρακτήρας Εικαστικού Εργαστηρίου/Εικαστικού Εργαστηριακού μαθήματος	

Το μάθημα ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ, που ολοκληρώνει τον κύκλο των μαθημάτων της Παιδαγωγικής Επάρκειας του Τ.Ε.Τ. της Α.Σ.Κ.Τ., είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την εκπαιδευτική πράξη, προς τούτο όλο το θεωρητικό πλαίσιο έρχεται να ενισχύσει ουσιαστικά το εργαστηριακό του μέρος. Οι φοιτητές/φοιτήτριες ασκούνται σε σχεδιασμένες και στοχευμένες εργαστηριακές ασκήσεις, θεωρίας τε και πράξης. Λόγω της σημασίας του μαθήματος στην εκπαιδευτική πορεία του φοιτητικού πληθυσμού του Τμήματος, αξίζει να σημειωθούν τα εξής:

- α. Η σχολική μονάδα αποτελεί μία συγκροτημένη δομή μέσα στην οποία προσδιορίζεται και αναπτύσσεται η παιδαγωγική λειτουργία. Πέρα από τα ερεθίσματα που έχει λάβει το παιδί από το οικογενειακό αλλά και από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, η σχολική, εκπαιδευτική διαδικασία δίνει μια ξεχωριστή δυνατότητα στο αναπτυσσόμενο άτομο να αποκτήσει γνώσεις κι εμπειρίες για την προσωπική και ολόπλευρη συγκρότησή του καθώς και την ομαλή ένταξή του στην κοινωνική ομάδα.
- β. Η μετάβαση του παιδιού από την οικογενειακή στη σχολική κοινότητα σηματοδοτεί την επαφή, την κατανόηση και τη συμμετοχή του εκπαιδευόμενου ατόμου σε μία κουλτούρα, μία πολιτισμική παράδοση, σημαντικό μέρος του οποίου αποτελεί η τέχνη.
- γ. Η εικαστική αγωγή στο σχολικό πλαίσιο είναι ένα μέρος της παιδευτικής διαδικασίας, που στοχεύει στη δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων ώστε το εκπαιδευόμενο άτομο να αποκτήσει αισθητικές, καλλιτεχνικές εμπειρίες που θα του επιτρέψουν να κατανοήσει το φαινόμενο της τέχνης και να το εντάξει με αξιόλογο τρόπο στη ζωή του ως ενήλικας.

Έτσι, μέσα από τις θεωρητικές προσεγγίσεις, τις ασκήσεις και τις πρακτικές εφαρμογές στα πλαίσια λειτουργίας του εργαστηριακού μαθήματος, οι φοιτητές και οι φοιτήτριες θα εξετάσουν, με σύγχρονα εργαλεία και με ανατροφοδότηση από την επιστημονική κοινότητα, το κατά πόσο, σε ποιες συνθήκες/προϋποθέσεις και με ποιο τρόπο πραγματώνεται στο σχολικό χώρο η εικαστική παιδαγωγική και διδακτική πράξη. Παράλληλα, θα προετοιμαστούν να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν την πρακτική τους άσκηση σε σχολεία της εκπαίδευσης ώστε να εμπλακούν οι ίδιοι/οι ίδιες στο πεδίο της δράσης για να διερευνήσουν την καλλιτεχνική διαδικασία, όχι ως επαγγελματική μαθητεία αλλά ως μια δημιουργική διεργασία πολύ ουσιαστική για το νεαρό άτομο και την ενήλικη πορεία του.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>(υπογραμμίστε την επιλογή σας)</i>	☐ <u>Πρόσωπο με πρόσωπο</u>	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>(υπογραμμίστε την επιλογή σας)</i>	☐ <u>Χρήση Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία</u> ☐ <u>Χρήση Τ.Π.Ε. στην εργαστηριακή εκπαίδευση</u> ☐ <u>Χρήση Τ.Π.Ε. στην επικοινωνία με τους φοιτητές</u>	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	Δραστηριότητα <i>Τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας (25 ώρες φόρτου εργασίας ανά πιστωτική μονάδα)</i>	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου <i>ώρες μελέτης του φοιτητή ECTS</i>
	Παρουσιάσεις-Προβολές-Διαλέξεις	50
	Διαδραστική διδασκαλία	20
	Σεμινάρια	20
	Φροντιστήριο	10
	Εργαστηριακές Ασκήσεις	75
	Ομάδες εποπτείας πρακτικής	10
	Art Based Workshop(s)	20
	Υλοποίηση Project	15
	Εκπόνηση μελέτης-Έρευνα πεδίου	5
	Συγγραφή εργασίας	10
	Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας	5
	Εκπαιδευτικές επισκέψεις	10
	Σύνολο Μαθήματος	250
Σύνολο Πρακτικής άσκησης στο πεδίο	375	
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ <i>(υπογραμμίστε την επιλογή σας)</i>	A. Γλώσσα Αξιολόγησης ☐ <u>Ελληνική</u>	
	B. Μέθοδοι αξιολόγησης 1. Συμμετοχή στην εργαστηριακή εργασία: 30% 2. Συμμετοχή Art based Workshop(s): 10% 3. Υλοποίηση – Παρουσίαση Project(s): 10% 4. Πρόοδος (ενδιάμεση εξέταση): 5% 5. Γραπτή εργασία - Μελέτη - Έρευνα: 5% 6. Γραπτή εργασία αναστοχαστικής πρακτικής: 10% 7. Γραπτή/Προφορική εξέταση εξαμήνου: 30%	

(συμπληρώστε)	Γ. Κριτήρια αξιολόγησης
	α. Κριτήρια αξιολόγησης εργαστηριακών ασκήσεων εξαμήνου 1. Βαθμός συμμετοχής 2. Συνεργασία στην ομάδα 3. Σχεδιαστική αρτιότητα 4. Βαθμός πρωτοτυπίας 5. Δυνατότητα σχεδιαστικής εξέλιξης 6. Ανταπόκριση στις εκπαιδευτικές απαιτήσεις β. Κριτήρια αξιολόγησης εργασιών εξαμήνου 1. Βαθμός συμμετοχής 2. Βαθμός πρωτοτυπίας, δημιουργικότητας 3. Βαθμός υπευθυνότητας
	Δ. Πρόσβαση στους φοιτητές
	☐ Προφορική ενημέρωση φοιτητή ☐ Βαθμολογική αξιολόγηση (γραπτό/εργασία/μελέτη) ☐ Γραπτή, περιγραφική αξιολόγηση ☐ Δημόσια παρουσίαση έργου/εργασίας

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Προτεινόμενη Βιβλιογραφία :   • Charman, L. H. (1993). <i>Διδακτική της τέχνης-Προσεγγίσεις στην καλλιτεχνική αγωγή</i>. Ελλ. μτφρ. Α. Λαπούρτας, Γ. Χαραλαμπίδης, Ε. Κυπραίου, Α. Βαρδάλου-επιμ. Π. Χριστοδουλίδης. Αθήνα: Νεφέλη). -Συναφή επιστημονικά περιοδικά: <u>Α. Ξενογλωσση</u>   - Alessi, S.M., Trollip, S.R. (2001). <i>Multimedia for learning</i> (3rd ed). Needham Heights, MA: Allyn and Bacon. - American Association of Museums. (1992). <i>Excellence and Equity: Education and the Public Dimension of Museums</i>. Περίληψη Bonnie Pitman. Washington DC: American Association of Museums. - Barnes, R. (2002). <i>Teaching Art to Young Children 4-9</i>. London and New York: Routledge/Falmer. - Benjamin, A. (2005). <i>Differentiated Instruction using technology: A guide for middle and high-school teachers</i>. N.Y.: Routledge. - Efland, A. (2002). <i>Art and cognition: Integrating the visual arts in the curriculum</i>. New York: Teachers College Press. - Fineberg, J. (2001). <i>Discovering Children Art: Essays on Childhood, Primitivism and Modernism</i>. Princeton University Press.

- Freedman, K. (2003). *Teaching visual culture: Curriculum, aesthetics and the social life of art*. New York: Teachers College Press.
- Freire, P. (1970/2000). *Pedagogy of the oppressed*. New York: The Continuum International Publishing Group.
- Gardner, H. (1994). *The art and human development: a psychological study of the artistic process*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (1993). *Creating minds: An anatomy of creativity seen through the lives of Freud, Einstein, Picasso, Stravinski, Eliot, Graham and Gandhi*. New York: Basic Book.
- Harrison, Ch. & Wood, P. (2003). *Art in theory 1900-2000. An anthology of Changing Ideas*. London: Blackwell.
- Hooper-Greenhill, E. (ed.) *The educational role of the museum* (2nd ed.). London: Routledge.
- Levi, A. W. and Smith, R. A. (1995). *Art Education: A Critical Necessity. Disciplines in Art Education: Contexts of Understanding Series*. Champaign, IL: University of Illinois Press.
- Little, B. E. (Ed.) (1990). *Secondary art education: An anthology of issues*. Reston VA: NAEA.
- McNiff, J. (1995). *Teaching as Learning: an Action Research Approach*. London: Hyde Publications.
- NAEA Research Commission. (1994). *Creating a visual arts education research agenda towards the 21st Century: Encouraging Individual and Collaborative Research*. Reston VA: NAEA.
- Perkins, D. (1994). *The intelligence eye: Learning to think by looking at Art*. Los Angeles: The Getty Institute for the Arts.
- Prensky, M. (2001). *Digital Game-Based Learning*. New York: McGraw Hill.
- Smith, R. A. (2006). *Culture and the arts in education*. New York: Teachers College Press.
- Taylor, S.P. (1993). *Collaborating to reconstruct teaching: The influence of Researcher beliefs, in The Practice of Constructivism in Science Education*. USA: Kenneth Tobin-Lawrence Erlbaum Associates.
- Tickle, Les. (1996). *Understanding art in primary schools: Cases from teacher's research*. London: Routledge.
- Vygotsky, L. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Process*. London, England/Cambridge MA: Harvard University Press.
- Woods, P. (1996). *Researching the Art of Teaching: Ethnography for educational use*. London: Routledge.

B. Ελληνόγλωσση

- Άλκηστις. (2008). *Μαύρη αγελάδα - Άσπρη αγελάδα. Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση και Διαπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Τόπος
- Ανούση-Ηλία, Ρένα. (1999). *Το εικαστικό παιχνίδι: το σχέδιο στα σχολεία*. Αθήνα: Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων-Βιβλιοθήκη Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών.
- Αραπάκη, Ξ. (2015). *Διδακτική των εικαστικών τεχνών*. Αθήνα: ΙΩΝ.
- Αραπάκη, Ξ. (2014). *Διδακτική της Κεραμικής Τέχνης*. Αθήνα: ΙΩΝ.
- Αρντουέν, Ι. (2000). *Η καλλιτεχνική αγωγή στο σχολείο*. Ελλ. μτφρ. Μαριλένα Καρρά. Αθήνα: Νεφέλη.
- Βάος, Α. (2015). *Εικαστική πράξη και εκπαίδευση. Διερευνώντας τα όρια της διδακτικής της τέχνης*. Αθήνα: Τόπος.
- Βάος, Α. (2008). *Ζητήματα διδακτικής των εικαστικών τεχνών: το καλλιτεχνικό εγχείρημα ως*

παιδαγωγική πράξη. Αθήνα: Τόπος.

- Βάος, Αντ. (2003). *Εικαστική Αγωγή στην ελληνική εκπαίδευση-Ιστορική αναδρομή- Προσεγγίσεις στη διδασκαλία της τέχνης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Γρόσδος, Σ. (2017). *Εικόνες και Δημιουργική Γραφή. Έργα ζωγραφικής, εικόνες της λογοτεχνίας, κόμικς, φωτογραφία*. Εκδόσεις του Πανεπιστημίου Μακεδονίας
- Δαναασής-Αφεντάκης, Α. (2000). *Παιδαγωγική Ψυχολογία, Μάθηση και Ανάπτυξη*, τ. Α' & Β'. Αθήνα: Φιλοσοφική Σχολή ΕΚΠΑ.
- Erstein, A. – Τρίμη, Ελ. (2005). *Εικαστικές τέχνες και μικρά παιδιά: ενισχύοντας τους μικρούς καλλιτέχνες*. Ελλ. μτφρ. Παρασκευή Αυγουστίνου, επιμ. Έλλη Τρίμη. Αθήνα: ΤΥΠΩΘΗΤΩ Δαρδανός.
- Gaillot, B.A. (2002). *Πλαστικές τέχνες. Στοιχεία μιας διδακτικής-κριτικής*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Kandinsky, W. (1996). *Σημείο-Γραμμή-Επίπεδο. Συμβολή στην ανάλυση των ζωγραφικών στοιχείων*. Αθήνα: Δωδώνη.
- Kandisky, W. (1981). *Για το πνευματικό στην τέχνη*. Αθήνα: Νεφέλη. Βιβλιοθήκη της τέχνης.
- Κλέε, Π. (1989). *Η εικαστική σκέψη-Τα μαθήματα στη Σχολή Μπάουχαους*, τ. I-II. Ελλ. μτφρ.-επιμέλεια Άννα Μοσχονά. Αθήνα: Μέλισσα.
- Κοράκη-Γκαρθία, Σ. (2000). *Το παιδί, η λάσπη και ο πηλός*. Αθήνα: Πατάκη.
- Κούβου, Ουρ. (2016). *Παιδικό Σχέδιο. Γνωστική Προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg, Γ. & Κ. Δαρδανός.
- Malchiodi, C.A. (2001). *Κατανοώντας τη ζωγραφική των παιδιών*. Ελλ. μτφρ. Χ. Ξενάκη και Λ. Παπαδοπούλου, επιμ. Ν. Αναγνωστοπούλου. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μερεντιέ, Ντε Φ. (1981). *Το παιδικό σχέδιο*. Ελλ. μτφρ. Δημήτρης Ψυχογιός. Αθήνα: Υποδομή.
- Milner, M. (1998). *Όταν δεν μπορείς να ζωγραφίσεις. Εμπόδια στην ψυχική δημιουργικότητα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπέλλας, Θ. (2000). *Το ιχνογράφημα του παιδιού, ως μέσο και αντικείμενο έρευνας στα χέρια του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μυλωνάκου-Κεκέ, Η. (2005). *Όταν τα παιδιά μιλούν με το σχέδιο για τον εαυτό τους, την οικογένεια και τον κόσμο τους*. Αθήνα: Ατραπός.
- Παρούση, Α. (2013). *Κουκλοθέατρο στην εκπαίδευση-Εκπαίδευση στο κουκλοθέατρο*. Αθήνα: Πλέθρον.
- Ροντάρι, Τζ. (2013). *Γραμματική της Φαντασίας*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Σάλλα-Δοκουμετζίδη, Τ. – επιμ. (2011). *Σύγχρονες προσεγγίσεις στη διδακτική της τέχνης*. Αθήνα: Νήσος.
- Σάλλα-Δοκουμετζίδη, Τ. (2008). *Καλλιτεχνική παιδεία και παιδαγωγικά συστήματα: ιστορία της εικαστικής παιδείας στα εκπαιδευτικά συστήματα*. Αθήνα: Νήσος.
- Sargent, W. (1987). *Το χρώμα στη φύση και στην τέχνη. Η απόλαυση και η χρήση του χρώματος*. Ελλ. μτφρ. Ελένη Καλκάνη. Αθήνα: Κάλβος.
- Stern, Ar. (1992). *Από το αυθόρμητο ιχνογράφημα στις γραφικές τέχνες*. Αθήνα: Δίπτυχο.
- Stern Ar. (1992). *Κατανόηση της παιδικής τέχνης*. Αθήνα: Δίπτυχο.
- Συλλογικό έργο-Επιμ.: Μ. Κοκκίδου, Σ. Λιβιεράτου. (2008). *Τέχνη και διαθεματικές εφαρμογές*. Αθήνα: ΩΡΙΩΝ.
- Συλλογικό έργο: Foster, H. & Krauss, R. & Bois Y. & Buchloh, B. (2007). *Η Τέχνη από το 1900- Μοντερνισμός, Αντιμοντερνισμός, Μεταμοντερνισμός*. Επιμ. Μ. Παπανικολάου. Αθήνα: Επίκεντρο.
- Τρούλη, Μ.Γ. (1991). *Η αισθητική αγωγή του παιδιού στο Νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό*.

Αθήνα: Δίπτυχο.

- Τρούλου-Καπουλίτσα, Θ. (2009). *Εικαστικές Προσεγγίσεις στην Προσχολική Ηλικία- Διδακτική και Μεθοδολογία*. Θεσ/νίκη: Γράφημα.
- Τσιάρρα-Κοζάκου, Ο. (1988). *Εισαγωγή στην Εικαστική Γλώσσα*. Αθήνα: Gutenberg - Δαρδανός.
- Winnicott, B. W. (1980). *Το παιδί, το παιχνίδι και η πραγματικότητα*. Ελλ. μτφρ. Γ. Κωστόπουλος. Αθήνα: Καστανιώτης.
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ/Ζωγράφος, Θ.-Μπέσσας, Δ.-Μπέσσα, Ε., Αξαπούλου, Α.(2007). *Εικαστικά-Διδακτικά πακέτα Δημοτικού/Α-Β, Γ-Δ, Ε-ΣΤ τάξεων*. Αθήνα: ΟΕΔΒ/Ελληνικά Γράμματα.
- Wragg, T. (2003). *Η διαχείριση της σχολικής τάξης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Μτφρ. Ν. Αβούρη. Αθήνα: Σαββάλας.

Διαδικτυακοί τόποι Ιδρυμάτων, Φορέων και Οργανισμών για παιδαγωγικές/καλλιτεχνικές δράσεις για τα παιδιά:

- o National Art Education Association (NAEA)
- o International Society for Education through Art (INSEA <http://www.insea.org/>)
- o United States Society for Education through Art (USSEA)
- o American association of Museums (www.aam-us.org), ICOM-The World Museum Community
- o Εθνική Πινακοθήκη (www.nationalgallery.gr), Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (www.emst.gr), Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (www.greekstatemuseum.com)
- o Museum of Modern Art, NY: www.moma.org/explore/collection/
- o Ηλεκτρονικές βιβλιογραφικές βάσεις (online bibliographic databases):
Open Library (<http://openlibrary.org>), International Sociological Association (www.isa-sociology.org), Social Science Research Network (www.ssrn.com), Arts and Humanities Search (AHSearch), Educational Resources Information Clearinghouse (ERIC), Δίκτυο Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (www.heal-link.gr), Εθνικό Κέντρο Βιβλίου (www.biblionet.gr)
- o Ηλεκτρονικές Εγκυκλοπαίδειες και Λεξικά, Ημερολόγια:
www.artyclopedia.com, www.britannica.com, www.wikipedia.org, www.enotes.com/oxford-art (Oxford Dictionary of Art), www.getty.edu (Union List of Artist Names)
- o Ηλεκτρονική πύλη εφημερίδων και περιοδικών:
Directory of Open Access Journals (www.doaj.org), www.artmag.gr, www.artnews.gr, www.theartstory.org, www.time.com, www.artnet.com/magazineus
- o Εκπαιδευτική πύλη ΥΠΕΠΘ www.educate.gr
- o ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΙΑΙΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) - ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ (Α.Π.Σ.) ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
<http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>
- o Διαδραστικά βιβλία <http://ebooks.edu.gr/new/books-pdf.php?course=DSDIM-G101>
- o Εκπαιδευτική Πύλη
www.educartoon.gr/videos, www.creaviva-zpk.org/multimedia/schools, www.creaviva-zpk.org/multimedia/educational
- o Δίκτυο Ευρυδική. (2009, Σεπτέμβριος). Τέχνες και πολιτιστική εκπαίδευση στα σχολεία της Ευρώπης. Έρευνα για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ανακτήθηκε Οκτώβριος 5, 2010 από: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/thematic_studies_en.php